

fősoportba osztja: 1. az iskolaépületeknek és berendezésüknek egészségi viszonyai, 2. az iskolaorvosi intézmény, 3. a tanításnak hygiénája. Egy rövid ismertetés keretében merő lehetetlenség mindazt felsorolni, a mi tanulságosat és üdvöset a szerző elmond, azért a következőkben az eredetinek tanulmányozására óhajtom csupán az érdeklődőknek figyelmét felhívni. A már említettem táblázatoknak egy része (VIII—XVII.) a porosz középiskoláknak és reformiskoláknak, valamint a francia középiskoláknak legújabb órabeosztását tünteti fel, melyeket a szerző a túlterhelés szempontjából hasonlít össze és tesz szóvá, m. p. mind a tanuló, mind a tanár szempontjából. Hogy az egész vonalon könnyítéseknek szószólója, az nem lep meg, mert hisz Griesbach a hygiéna szemüvegén át nézi a dolgokat. A gyakorlatjavítást mint meddő munkát, mely az idegességnek legfőbb forrása, kárhoztatja. Die Korrekturlast der Lehrer ist ein alter Zopf, der endlich abgeschnitten werden sollte (41. lap). Kikel az érettségi vizsgálatok ellen és a válaszok 55%-val együtt ennek a vizsgálatnak és még néhány-
nak eltörlését indítványozza. A tanítás célját illetőleg a beérkezett válaszok 30 százaléka az alábbi szállítást szükségesnek, 50% üdvösnek vagy lehetségesnek mondja, a többi 20% lehetetlennek. Sokalja a klasszikus nyelvekre és a matematikára fordított időt és Németország-
szágnak a francia Lemaître-hez hasonló, modern szellemű embereket kíván. (42. l.) Feltétlen híve az egyhuzamban való tanításnak és a reformiskoláknak stb.

A füzet elolvasása után benyomásunk az, hogy a szerző az iskolát valami «szükséges rossz»-nak veszi, melynek hátrányos oldalain a lehetőség szerint lendíteni igyekszik, miközben nem egy túlzásba téved. Annak a bizonyos nagyító és kicsinyítő szemnek következménye ez, s azért jó lesz fontolásra venni, hogy a jövő nemzedék csakis hygiénából ép oly kevésbé fog megélni, mint merő ismerethalmazból. Én legalább azt akarom remélni, hogy a mai hygiénikus áramlat nyomán mihamarabb megjő a pädagogia ideje is, melyet ama másik ketőné jóval értékesebbnek tartok. kf.

Versicherungs-Wissenschaft an deutschen Hochschulen von
Manes Alfred (dr. jur. et phil.), Berlin, 1903. (E. S. Mittler u. Sohn,
8° 730.)

Az előttünk levő füzet összefüggően előadja azon véleményeket, melyek ezidőszert a mindjobban fellendülő biztosítási tudományok képviselőinek két nagy táborát: az elmélet és a gyakorlat embereit szembe állítják, és részletesen bemutatja a biztosítási tanulmányok oktatásának német főiskolákon való megvalósítását. Manes könyvét igen ajánlhatjuk mindazoknak, kik a biztosítási oktatás történetével,

irodalmával és mai állásával közelebbről meg akarnak ismerkedni; csak sajnáljuk, hogy tárgyalásába nem vonja be behatóbban a többi állam ebbeli törekvéseinek ismertetését; könyve függelékében hézagosszerű összefüggésben csak néhány külföldi szakférfiú beszámolóját mutatja be (így I. A Boer-nek, a newyorki National bizt. társaság elnökének a IV. internat. biztosítási kongresszuson tartott előadását az Egyesült-Államok «aktuáris» oktatásáról, Czuber, bécsi műegyetemi tanár referatúráját az osztrák berendezésekről, Moser berni tanárét a schweici viszonyokról). Igen érdekes és kívánatos volna a külföldi berendezések összefüggő ismerete és a legfontosabb tankönyvek egybeállítása, mert ezen alapon a mai nap igen fontos kérdés méltatása tökéletesebb alakot ölthetne.

Kétséget nem szenved, hogy gazdasági viszonyaink mai állása a magán- és a szociális-biztosítás kérdésének elsőrangú érdekét kölcsönöz és hogy a biztosítási intézetek nagy száma, a biztosítási ismeretek nagy haladása megköveteli, hogy ezen tanulmányokkal való alapos és szakszerű foglalkozásnak főiskoláink tért engedjenek. Az 1903. évi szeptember hóban New-Yorkban tartott IV. internacionális biztosítási kongresszuson újból élénk vita tárgyát képezte a biztosítókkal foglalkozók kiképzésének kérdése és előtérbe lépett az ezzel kapcsolatos két fontos körülmény, hogy 1. a biztosítási oktatást állami vagy magán hatóság vegye-e a kezébe; 2. biztosítási ismereteket az elmélet képviselői egyetemen vagy műegyetemen, avagy inkább a gyakorlat emberei részint kereskedelmi főiskolákon, részint a biztosítási szakköröktől rendezett külön tanfolyamokon adják-e elő. E kérdésekkel foglalkozik Manes könyvének II. fejezete, melyben számos, különösen német szakférfiú véleményének idézése mellett néhány reformjavaslattal is előáll.

A «Közgazdasági Szemle» 1901. évfolyamában (878—880. l.) beszámoltunk a legelső németországi, a göttingeni biztosítási szeminárium berendezéséről és bemutattuk azon intézményeket, melyek a «Versicherungs-Verständiger» cím elérésére, állami vizsga alapján vezetnek. Manes könyvében, I. fejezet, az olvasó a göttingeni intézetten kívül megtalálja az összes német biztosítási kurzusok leírását, ezek között különösen utalunk a frankfurti «Akademie für Social- und Handelswissenschaft» kebelében szervezett hármas tagoltságú (a) nemzetgazdasági [administratív]; b) kereskedelmi; c) matematikai) szakosztály részletes tervére. Érdekes, hogy Németországban e tanulmányok olyan nehezen hódítanak teret; a baj úgy látszik, hogy még mindig távolodnak a megfelelő intézmények a gyakorlat igényeitől. Ezt onnan is láthatjuk, hogy az e tekintetben legalkalmasabb szervezője kölni kereskedelmi iskolai kurzus vonzotta a legtöbb

gyakorlatban lévő embert. Ezt már a legelső kereskedelmi iskolai biztosítási kurzus is igazolta, melyet a *prágai* kereskedelmi iskola állított fel.

A biztosítási studium a következő tárgyakra oszlik:

1. Biztosítási matematika.
2. Biztosítási jog (a) magán-; b) közbiztosítás).
3. Biztosítási gazdaságtan.
4. Biztosítási orvostan.

E tanulmányok sokfélesége kelti fel azt a szakférfiakat sokat foglalkoztató kérdést, hogy voltaképen melyik iskola a legalkalmasabb arra, hogy a biztosítási tudományoknak otthont nyújtson. *Manes* azt kívánja, hogy egyetem és kereskedelmi szakiskola egyaránt nyerjék el ezt a jogot. Az egyetemek erre azért alkalmasak, mert egyrészt rendelkeznek a szükséges tanerőkkel, másrészt egyesítik az összes elemeket (jogászatot, orvosokat, matematikai tanárjelölteket), melyeknek a jövő gyakorlatok szempontjától a biztosítási tudományokkal okvetlen meg kell ismerkedniük. A kereskedelmi iskolákon azért szükségesek biztosítási, különösen gyakorlati előadások, mert a kereskedő mai nap okvetlen reászorúl ilyen ismeretekre és mert a biztosítási intézetek hivatalnokainak technikai kiképzése csak ilyen tisztán gyakorlati céllal bíró iskolákban lehetséges. Így tehát ketté kell választanunk azokat az igényeket, melyeket a biztosítási kérdésekkel való tudományos és gyakorlati (technikus) foglalkozás követel és e tekintetben a felvetett kérdés megoldását azon kijelentésben keressük, hogy a *mai viszonyokat tekintve, az egyetemeknek a biztosítási tudományok, a kereskedelmi főiskoláknak a biztosítási praxis alapos művelését nem szabad szem elől téveszteniök.* Mivel továbbá a kvalifikálás első sorban a gyakorlati életre bír fontossággal, helyesebbnek tartjuk, ha a vizsgákon tisztán gyakorlati szempontok érvényesülnének és ha ezeket felvételi vizsgákként egyes biztosítási intézetek tartanák meg megfelelő erőkből alkotott bizottság előtt részint orvosai, részint hivatalnokaik számára.* Sokan hangoztatják, hogy a jogi vizsgarendben is tekintetbe kellene venni a biztosítási tudományokban és viszonyokban való jártasságot.

Végül utalnunk kell v. *Bortkiewicz*, berlini tanárnak a könyv utolsó mellékleteként lenyomatott, a IV. internacionális biztosítási

* Eddigélé a göttingeni egyetemen és a bécsi műegyetemen két éves kurzus után lehetett biztosítási szigorlatot tenni, mindkét helyen azonban államtól kinevezett bizottság előtt. Az 1895 február 3-áról kelt osztrák vizsgarendet legalább biztosítási gyakorlatot követel.

kongresszuson tartott referatuma, mely a biztosítási tudományok mai állásával és egyetemi oktatása részleteivel igen behatóan ismerteti meg.

Goldziher Károly.

Jugenderziehung im Jugendstil. Ein Vorschlag zu einer zeit- und naturgemässen Umgestaltung unseres höheren Schulwesens und ein Trostwort für alle bekümmerten Mütter und Väter von *Dr. F. Schmidt*, Direktor der Oberrealschule zu Hanau. Verlag Otto Neumann Wiesbaden, 1903.

A jelenlegi közép- és főiskolák teljes átalakításának kérdéséhez szól a fenn említett mű. Megjegyezzük mindjárt, hogy a szerző «Jugendstil» alatt az ifjúsághoz alkalmazott modern nevelési módszert érti. Szerzőnk három fejezetben tárgyalja reformeszméit.

Az első fejezetben, mely «Mire van szükségünk», vagy «Mi időszzerű» címet viseli, nem csak a latin és görög, de még a modern nyelvek tanítása ellen is kikel szerzőnk, sőt a mostan divó történet, mennyiségtan és természetrajz tanítását is teljesen elítéli. Nézzük csak sorba szerzőnk kifogásait.

Ami a nyelvek tanítását illeti, nem etymologizálásra van szükség, hanem a szemléleten alapuló ismeretekre; mert az orvos pl. igen jó orvos lesz latin vagy görög nyelv tudása nélkül, ha szemléletből megtanulja, hogy pl. a máj mily funkciót végez a test szervezetében, avagy mily betegségek támadhatják meg azt és bizonyára gyógyítani is fogja tudni, akár iecur, heparnak vagy májnak nevezi el e szervet, azért dr. Schmidt azt ajánlja a leendő orvosoknak, hogy azt az időt, melyet a latin és görög nyelv tanulására szentelnek, inkább a természettudományokra fordítsák.

De különös, hogy amily szükségtelennek és fölöslegesnek tartja dr. Schmidt a latin és görög nyelvet, ép olyanoknak tartja a idegen modern nyelveket is, ez utóbbiak tanítása ellen már azért is fölszóval, mert ezek által a külföld rabszolgáivá válunk, helyettök pedig az anyanyelv tüzetesebb és behatóbb ismeretét követeli.

Könyvünk második fejezete, mely «Mi természetes» címet viseli, a különböző tantárgyak mikénti tanításával foglalkozik. Szerzőnk itt is azt hangsúlyozza, hogy tanításunk alkalmával szemléltetésre és megfigyelésre szoktassuk növendékeinket és ne fektessük a fősúlyt absztrakt fogalmakra és messzefekvő képzetekre.

Ami legelőször az anyanyelv tanítását illeti, itt gyakorlatra és semmi egyéb, csakis gyakorlatra van szüksége a gyermeknek, és ha a gyermek ebben elég erős, csak akkor tanítsuk az anyanyelv szabályainak megfigyelésére.

Az idegen nyelvek tanítása is természetes legyen. Mindenekelőtt